

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'TKAZILADIGAN MA'NAVYI-
MA'RIFIY TADBIRLARNI AMALGA OSHIRISHNING INNOVATSION YO'LLARI**

Qaraqulova Altinay Jumabaevna

Qoraqolpog'iston Respublikasi Qo'ng'iro't tumani 12-sonli DMTT direktori

Annotatsiya

Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etishning xususiyatlari ochib berilgan bo'lib, ma'naviy-ma'rifiy kunlarni tashkil etishda tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar hamda ma'naviy tadbirlarning tashkiliy, ijtimoiy va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilib berilgan.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, ma'naviy tarbiya, jamiyat, jajji kitobxon, xalq ertaklari, dostonlar, ma'naviyat kuni, ma'naviyat soati.

**INNOVATIVE WAYS OF IMPLEMENTING SPIRITUAL AND EDUCATIONAL
EVENTS HELD IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS**

Abstract

The article reveals the features of organizing spiritual-educational events in the organization of preschool education, and the social relations between educators and students in the organization of spiritual-educational days, as well as organizational, social and cultural aspects of spiritual events educational importance is analyzed from a scientific and theoretical point of view.

Keywords: spirituality, spiritual education, society, little reader, folk tales, epics, day of spirituality, hour of spirituality.

Har bir millatning o'z ma'naviyatini chuqur anglashi, ongini tarkibiy qismiga aylantirishi millatning kelajakka bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Yurtimizda ma'naviy-ma'rifiy muhitni yanada yaxshilash, ming yillar mobaynida uning bag'rida sayqallanib kelayotgan ibratli an'ana va qadryatlarni targ'ib-tashviq etish borasida ko'plab tadbirlar tashkil etilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 3 maydagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4307-son qarorida "Jaholatga qarshi ma'rifat" g'oyasi asosida jamiyatda uzluksiz ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va targ'ibot-tashviqot ishlarini smarali tashkil etish belgilangan. Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning asosiy maqsadi har bir kishi ongi va qalbiga milliy g'oyani singdirish, barkamol avlodni voyaga yetkazish, ezgulik bag'rikenglik, insonparvarlik, mehr – oqibat, iymon e'tiqodni tarbiyalashga, ma'naviyatning milliy etnik asoslarini uyg'unlashtirishga qaratilgan.

Maktabgacha ta'limi tizimida ma'naviy ma'rifiy ishlarni tashkil etishning alohida jihatlaridan biri shuki ayni bu davrda insonning asosiy ma'naviy dunyoqarashi shakllanadigan davr hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta'limi tashkilotlarida ma'naviy tadbirlarni o'tkazish bolalarni yuksak ma'naviyatli barkamol shaxs qilib tarbiyalashdagi o'rni katta. Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning amaliy-pedagogik maqsadi shuki unda mashg'ulotlar davomida olingan bilimlarni mustahkamlanadi. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni ehtiyojlari va qiziqishlari jadal ravishda ortib boradi. U endi qo'ni-qo'shnilarning bolalari bilan ham jamoa bo'lib o'ynashga harakat qiladi, hamma narsani bilib olgisi keladi, har narsani yangilik sifatida ko'rib, buni har tomonlama bilib olishga intiladi. Bunday davrda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarga ommaviy-ma'naviy tadbirlar orqali ma'naviy tarbiya berish muhimdir. Bunda quyidagilarni e'tiborga olish lozim.

-Tarbiyalanuvchilarni milliy xalq etraklari va dostonlari namunalaridan foydalanib axloqiy sifatlarini shakllantirish;

-Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini milliy ma'naviyatimizga yot bo'lgan rasmlar, didaktik materiallar, o'yinchoqlar bilan bezatishdan voz kechib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini milliylikimizni aks ettiruvchi jihozlar bilan bezatish. Masalan Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, To'maris, Shiroq, Pahlovon Mahmud kabi vatanparvar ajdodlarimiz qiyofalari tasvirlangan rasmlarni tashkilotga joylashtirish lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning asosiy tamoyillari insonparvarlik, uzliksizlik, ilmiylik, hayotiylik, yosh va bilim saviyasiga moslik tarzida tashkil etilishi kerak.

Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar davomida bolalarning ma'naviy tarbiyasi shakllanadi. Ma'naviyat tushunchasining mazmuni bugungi kunda faqat ma'ni, ma'no degan so'zlar doirasida chegaralanib qolmaydi. Nega deganda insonni-inson qiladigan, uning ongi va ruhiyati bilan chambarchas bog'langan bu tushuncha har qaysi odam jamiyat, millat va xalq hayotiga hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan darajada alohida ahamiyat kasb etadi. Ma'naviyat asrlar davomida uzliksiz taraqqiyot natijasida kamol topgan, xalqimizning ongu tafakkurida ozodlik, mustaqillik, ona Vatan, mehr oqibat, or-nomus kabi ezgu tushunchalar asosida shakllangan. Tabiatga yaqinlik jonajon o'lkaning benihoya go'zalligidan bahramand bo'lish ma'naviyatga oziqa beradi, uni kuchaytiradi. Ayni paytda Ma'naviyat odamzodning ota-onadan tabiiy tarzda to'la to'kis va to'g'ridan to'g'ri o'tmaydigan, balki uning yetuk shaxs sifatida shakllanishi va ta'lim tarbiya jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy fazilatlar majmui sifatida amal qiladi. Bu fazilatlar insonning moddiy va ma'naviy faoliyatida ham boshqalar bilan muloqatda ham, jamiyat va o'zgalarga munosabatida ham namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2019 yil 15 martdagi "Maktabgacha ta'lim muassasalarida Ma'naviyat kuni"ni tashkil etish to'g'risidagi buyrug'ida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har haftaning juma kunlari tarbiyalanuvchilarning ma'naviy fazilatlarini

shakllantirish maqsadida ma'naviyat kunini o'tkazish va har oyning oxirgi juma kunlari pedagog xodimlarni ma'naviy dunyoqaraishini boyitish maqsadida ma'naviyat soatlarini tashkil etish belgilangan. Shuningdek buyruqda tarbiyalanuvchilar uchun ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish ko'rsatilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar ta'lim tarbiya jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatib tarbiyalanuvchilarda Vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, milliy qadriyatlarimiz, urf odat va an'analarimizga sodiqlik ruhida tarbiyalashga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ma'naviyat kuni"ni tashkil etishda quyidagilarga e'tiborni qaratish talab etiladi:

- yuqori malakali, ma'naviy salohiyatga boy pedagoglardan iborat tashviqot guruhlarini tashkil etish;
- axloqiy-tarbiya, madaniy-ma'rifiy targ'ibot va tashviqot ishlarini kuchaytirish;
- milliy ma'naviyatimizning mazmun-mohiyati, qadimiy ildizlarni, noyob va betakror namunalari, bugungi kunda rivojlanish tamoyillarini aks ettiruvchi, aniq maqsadga qaratilgan tadbirlar rejasini ishlab chiqish;
- tarbiyalanuvchilarning o'quv tarbiya jarayonida olgan bilimlarini mustahkamlash maqsadida so'ngi yillarda yurtimizda amalga oshirilgan bunyodkorlik ishlari, ayniqsa ta'lim sohasida erishilgan yutuqlar bilan tanishtirish;
- maktabgacha ta'lim tashkilotlari kutubxonalarida tarbiyalanuvchilar o'rtasida "Jajji kitobxon", "Kitoblar mo'jizasi", "Kitoblar olamiga sayyohat", "Ertaklar-yaxshilikka yetaklar" mavzularida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va sahna ko'rinishlari tashkil etish;
- pedagoglar o'rtasida huquqbuzarliklarni oldini olish, ularni milliy mentalitimizga yot zararli ta'sirlardan "ommaviy madaniyat" xurujlaridan himoya qilishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni tashkil etish;
- pedagog va tarbiyalanuvchilar uchun ma'naviy-ma'rifiy intellektual tadbirlar va sport musobaqalari uyushtirish;
- ta'lim-tarbiya jarayonini muvofiqlashtirish maqsadida o'zini-o'zi boshqaruv tizimlari faoliyatidan keng foydalanish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar orqali bolajonlarda buyuk allomalarimiz, milliy qahramonlarimiz, sarkardalarimiz bilan faxrlanish va ularning boy ma'naviy merosi to'g'risida tushunchalarga ega bo'ladilar.

Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni o'tkazishdan asosiy maqsad ma'naviy tarbiya berishdir. Ma'naviy tarbiya deganda, inson ma'naviy olami, tafakkuri va dunyoqarashining millat va jamiyat talablari darajasida uzluksiz shakllantirilishini tushunamiz. Ma'naviy tarbiya yuksak ma'naviyatni tarbiyalash vositasi, muayyan shaxs, jamoa, guruh. Jamiyat millatda jismoniy barqarorlik, ruhiy axloqiy ma'naviy yetuklik kabi sifatlarni shakllantirishga qaratilgan amaliy ta'lim-tarbiya jarayonini ifodalovchi tushincha. Insonni jamiyatda yashashi uchun "jasurlik",

“vatanparvarlik”, “insonparvarlik” kabi ma’naviy xususiyatlarni tarbiyalash uning eng asosiy qadriyat sifatidagi mohiyatini ta’minlaydigan qadimgi va abadiyat qadriyatidir. Ma’naviy tarbiya inson va jamiyatning mavjudligini ta’minlaydigan tushunchadir. Ma’naviy tarbiya tufayli ajdodlarimiz asta-sekin tadrijiy tarzda avlodlarga o‘tgan. Ma’naviy tarbiya tushunchasi keng ma’noda inson shaxsini shakllantirishga uni ishlab chiqarish va ijtimoiylashtirishdir. Madaniy, ma’rifiy hayotda faol ishtirokini ta’minlashga qaratilgan barcha ma’naviy tasirlar tadbirlar, harakatlar intilishlar yig‘indisini anglatadi. Har bir xalqda, har bir jamiyatda o‘ziga xos ma’naviy tarbiya tizimi mavjud. Chunki ma’naviy tarbiya insonning o‘zligini saqlashga, uning botiniy olamini ma’rifiy boyitishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ma’naviy tarbiyaning tarbiyalanuvchilarda shakllantirish dolzarb vazifadir. Ana shu vazifani sidqidiladan bajarish bugungi pedagog tarbiyachi, o‘qituvchi zimmasiga ulkan ma’suliyat yuklaydi. Bir so‘z bilan aytganda ma’naviy tarbiya olib bormagan millat buguni va ertasini boy berishga mahkumdur.

Foydalangan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 28 iyuldagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko‘tarish to‘g‘risida” PQ-3160-sonli qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 3 maydagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4307-son qarori.
3. “Manaviyat asosiy tushunchalar izohli lug‘ati”. T.:2009. G‘.G‘ulom nashryoti.
4. A.Aliev “Ma’naviyat, qadriyat va badiiyat” T.: Akademiya-2007.
5. R.Ergashova “Kasb-hunar ta’limi muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish va boshqarish” T.:2008.
6. Nosirov O‘.Ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarni tashkil etish va boshqarish. Uslubiy qo‘llanma, toshkent-2010.